

IDENTITEIT

Hoe kan ik met leerlingen verkennen waar hun eigen talenten liggen en de waarde hiervan inzien?

Marieke de Raad

2060196

29V4A

16-01-17

Godsdienst Katholiek

Oude kind

VSO Breda College

1DB

**Niet wat je bent is wat
je beperkt, maar wat je
denkt dat je niet bent.**

- Denis Waitley

**OM
DENKEN**

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Persoonlijke ervaring.....	2
1. Theorie.....	3
1.1 De identiteit van de leerkracht.....	3
1.2 De identiteit van de school.....	6
1.3 De identiteit van het kind	7
1.4 In gesprek met een verhaal	9
Jezus en zijn leerlingen (Marcus 10: 13-16, Mattheüs 4: 18-22).....	9
Didactische mogelijkheden	10
2 Praktijk.....	12
2.1 Beginsituatie	12
2.2 Doelen	12
2.3 Activiteiten	13
Overkoepelende activiteit	13
4 ontworpen activiteiten	14
3 Conclusie en slotreflectie	21
Bibliografie	23
Bijlagen	24
Bijlage 1	24
Bijlage 2	25
Bijlage 3	26

Inleiding

In mijn profilering heb ik bewust gekozen voor de minor "TOPClass Gedragsspecialist", gezien gedrag en pedagogiek mij interesseren. Vanuit de minor heb ik een half jaar stage gelopen op SO Mytyschool de Schalm, wat mij goed is bevallen. Tijdens deze minor heb ik mijzelf verdiept in het ZMLK-onderwijs, gezien de klas waar ik stage mocht lopen bestond uit leerlingen die meervoudig gehandicapt waren en een laag cognitief-niveau hadden. In deze stage heb ik veel ervaring opgedaan met praktijkgericht onderwijs, gezien de meeste leerlingen uit mijn klas het uitstroomprofiel "dagbesteding" hadden. Deze manier van onderwijs heeft mij een positieve nieuwe kijk gegeven op de verschillende mogelijkheden die dit biedt in mijn lesgeven. Vanwege mijn eerdere ervaring met deze vorm van onderwijs, leek het mij een uitdaging om het praktijkgericht en theoretisch onderwijs te combineren in mijn lesgeven. Tevens heb ik bewust de keuze voor het "oude kind" in mijn profilering gemaakt, op basis van mijn voorgaande stages.

Daarom ben ik dit jaar mijn LIO-stage begonnen op VSO het Breda College, een middelbare school voor speciaal onderwijs. Het biedt mij een leeftijdsgroep aan, waar ik tot nog toe geen eerdere ervaring mee heb mogen opdoen. Dit is tevens een school binnen het Cluster 3 onderwijs, de leerlingen hebben een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. Ik geef les aan een eerstejaars-klas met een uitstroomperspectief op (on)betaalde arbeid. De leerlingen in mijn klas hebben een laag cognitief niveau, hun IQ ligt onder de 60. Dit betekent dat hoewel ze in de leeftijd van 12/13 jaar zijn, ze een ontwikkelingsniveau van groep 2/3 hebben.

Persoonlijke ervaring

Hetgeen wat mij op is gevallen in deze twee stages, is dat de leerlingen vaak aangeven dat zij iets niet kunnen. Ze zeggen dat ze nergens goed in zijn, durven uitdagingen niet aan te nemen omdat ze bang zijn om te falen en kunnen weinig positiefs over henzelf zeggen. Dit trek ik mij als leerkracht erg aan, ik geloof namelijk dat iedereen zijn eigen talenten heeft. De leerlingen in mijn klas hebben vaak het gevoel gekregen dat zij iets niet kunnen, wat inbreuk heeft gehad op hun zelfvertrouwen. Hierdoor komen de leerlingen in een negatieve spiraal, ze geven vaak antwoorden als "dat kan ik toch niet", "dat is te moeilijk juf" en "nee, dat gaat toch fout". Ik wil samen met mijn leerlingen ontdekken waar hun talenten liggen en deze bekrachtigen, zodat hun zelfvertrouwen gaat groeien.

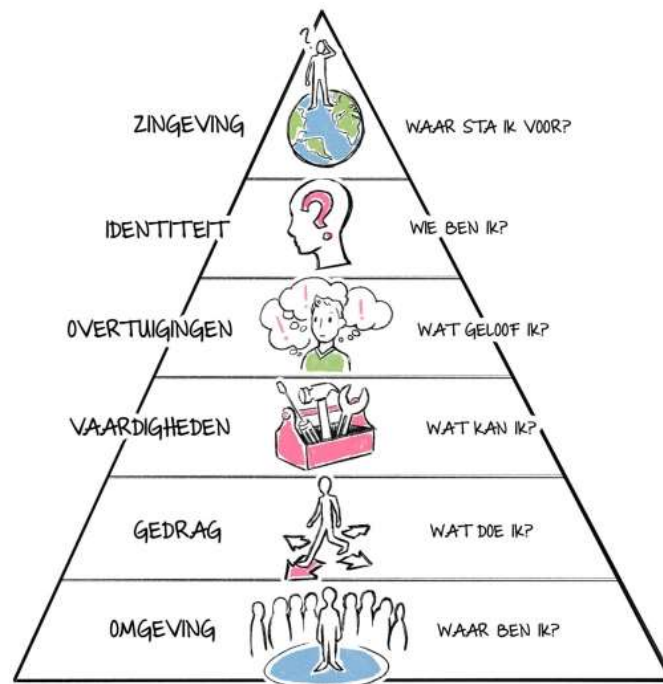
De visie van Het Breda College is: Leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden op hun positie in de maatschappij. Wij willen talenten van leerlingen ontdekken en ontwikkelen en hen begeleiden in hun ontwikkeling tot zelfbewuste en verantwoordelijke mensen die in een steeds veranderende wereld willen blijven leren. (College, Missie en visie van de school, 2016)

Vanuit deze visie en mijn bevindingen in mijn stages wil ik werken binnen het thema "talenten". Ik wil samen met mijn leerlingen gaan ontdekken waar hun talenten liggen en ze bewust maken van het feit dat iedereen, ondanks alle bijkomstigheden of beperkingen, dingen heeft waar die wél goed in is. Mijn onderzoeksvraag zal dan ook zijn: "Hoe kan ik met leerlingen verkennen waar hun eigen talenten liggen en de waarde hiervan inzien?".

1. Theorie

1.1 De identiteit van de leerkracht

Om tot een diepere betekenis van wat het leraarschap voor mij betekent, heb ik gebruik gemaakt van het Dilts & Bateson model. Hierin beschrijf ik de verschillende niveaus die mij inzicht geven in mijn manier van denken, handelen en voelen. Door te beginnen bij het buitenste niveau “de omgeving” werk ik toe naar mijn eigen “zingeving”.

Omgeving

Waar ben ik?

De buitenste laag van het model beschrijft de omgeving en omstandigheden waarin mensen handelen met hun mogelijkheden, beperkingen, regels en voorschriften.

Ik loop stage in klas 1DB op VSO Breda College binnen leerroute 4, met daarin 11 leerlingen in de leeftijd van 12 en 13 jaar oud. Binnen deze leerroute zitten leerlingen met een licht verstandelijke beperking, al dan niet in combinatie met mogelijk bijkomende problematieken zoals motorische, neurologische, somatische of sociaal-emotionele problemen. De missie van de school “regie in eigen hand nemen” wordt geïmplementeerd in het onderwijs dat gegeven wordt. De leerlingen worden naar eigen vermogen, zo goed mogelijk voorbereid op een toekomstige plek in de samenleving. Er wordt uitgegaan van de kwaliteiten in plaats van belemmerende factoren van de leerlingen. Dit vind ik een mooie insteek, ik vind het erg belangrijk dat er een positieve sfeer hangt in de klas. Door middel van een positieve benadering en het bekrachtigen van kwaliteiten van leerlingen wil ik dit bereiken in de omgang met mijn leerlingen.

Gedrag

Wat doe ik?

Positiviteit, respect en acceptatie vind ik belangrijke aspecten in mijn onderwijs. Dit wil ik zelf dan ook uitdragen naar mijn leerlingen toe. De leerlingen in mijn klas zijn afhankelijk van mij als leerkracht wat betreft het bijbrengen en corrigeren van hun gedrag en manier van denken. Ik ben mij bewust van mijn voorbeeldfunctie voor de leerlingen, gedrag dat ik wil zien moet ik zelf voordoen. In plaats van straffen, benoem ik gedrag dat ik wil zien op een positieve manier, zodat de leerlingen

weten welk gedrag ik wil zien in de klas. Een voorbeeld hiervan is de impulsbeheersing. De leerlingen in mijn klas vinden het lastig om hun impulsen te beheersen, zoals het antwoorden op een klassikale vraag. Door de leerlingen positief te benoemen die hun vinger opsteken, attendeer ik de anderen er onbewust op dat zij dit ook moeten doen. Daarnaast spelen acceptatie en respect zeker een grote rol in onze klas, iedere leerling is anders en heeft zijn/haar eigen specifieke gedragsproblematiek. Ik wil de leerlingen leren om rekening te houden met een ander, in wat voor situatie dan ook. Zo kan het voor komen dat een leerling zich stoort aan het gedrag van een andere leerling, terwijl deze hier niet van bewust is. Belangrijk is om in gedachten te houden dat dit gedrag niet uit onwil maar onmacht voortvloeit. Wanneer een leerling een andere leerling op zijn gedrag aanspreekt, waak ik ervoor dat dit op een gewenste manier gebeurt. In plaats van snauwen/katten, wil ik dat de leerling op een rustige manier aangeeft dat deze zich stoort aan het gedrag.

Capaciteiten

Wat kan ik?

Wanneer ik ga kijken naar mijn bekwaamheden en vaardigheden, is mijn eerste kwaliteit *bescheidenheid*. Ik merk dat ik het lastig vind om op papier te krijgen waar mijn kwaliteiten precies liggen. Ik denk dat *rust* een goede kwaliteit van mij is. Ik straal rust uit naar de leerlingen, wat invloed heeft op de sfeer in de klas en het contact met de leerlingen. Met een open en betrokken houding naar de leerlingen toe, wil ik bereiken dat de leerlingen in mijn klas zich uitgenodigd voelen om te communiceren met mij als leerkracht. Daarnaast raak ik niet snel gestresst in mijn lesgeven. *Flexibiliteit* komt daar naar voren, ik kan makkelijk afwijken van mijn planning als ik merk dat het doel op de voorbereide manier niet bereikt gaat worden. Dit kan door verschillende factoren komen, maar belangrijk is dat ik de leerlingen aanvoel en merk wanneer zij niet tot leren komen.

Waarden, overtuigingen & normen

Waar geloof ik in, wat vind ik?

Tijdens een van de eerste bijeenkomsten van de TOPClass werd aan ons gevraagd om een motto annex lijfspreuk te kiezen, die we de rest van onze carrière bij ons konden dragen. Het motto dat ik destijds koos is:

“Not every day is good, but there’s something good in every day!”

Dit motto past nog steeds bij mij, ik denk hier dan ook nog vaak aan. Wanneer ik een dag les geef, zijn er altijd momenten die niet helemaal zoals gepland gingen of situaties waar ik tegen aan liep. Belangrijk is om daar bij stil te staan, naar jezelf te kijken, bedenken waar het mis ging en relativeren, daar punten ter verbetering uit halen en het dan van je af zetten. Kracht is om te kijken naar de andere momenten op de dag die wel goed gingen. Hier komt weer de positiviteit naar voren, iets wat ik wil overdragen aan mijn leerlingen.

Identiteit

Wie (wat) ben ik?

Persoonlijke kenmerkende kwaliteiten die mij ook als leerkracht kenmerken zijn mijn empathisch vermogen, zorgzaamheid en betrokkenheid. Ik vind het belangrijk dat iedere leerling zich geaccepteerd voelt in mijn klas, ik wil hen het gevoel geven dat ze gezien worden. Iedere leerling telt en mag er, met alle bijkomstigheden, zijn. Dit wil ik uitdragen door een open en betrokken houding naar de leerlingen toe te hebben. Ik merk snel wanneer een leerling niet lekker in zijn vel zit en ik wil er dan ook alles aan doen om deze leerling een veilig en fijn gevoel op school te bieden. Ik hecht veel waarde aan een fijne sfeer in de klas, dit is voor mij de basis van je onderwijs.

Zingeving

Wat wil ik, waar ben ik op uit?

Als leerkracht wil ik mijn leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden op een plek in de samenleving later. Naast de praktische vaardigheden die zij aan het einde van hun schoolcarrière moeten bezitten om werkzaam te kunnen zijn in een beschutte omgeving, wil ik hen ook voorbereiden op het sociale vlak. Ik ben mij bewust van mijn voorbeeldfunctie voor de leerlingen, gedrag dat ik laat zien nemen zij over. Ik wil mijn leerlingen bewust maken van zichzelf en de ander, in welke situatie dan ook. De drie basisbehoeften *autonomie, relatie en competentie* van Stevens komen naar voren in mijn lesgeven. Ik benoem autonoom gedrag, ik wil de leerlingen stimuleren in het zelfstandig zijn en het initiatief nemen. Later zullen zij ook, naar eigen vermogen, zelfstandig in de samenleving een plekje vinden. De basisbehoefte relatie komt naar voren in mijn houding naar de leerlingen toe. Door ze het gevoel te geven dat ze er mogen zijn en gewaardeerd worden, wil ik aan mijn leerlingen mee geven dat iedereen iets toevoegt in de klas. Competentie komt naar voren in mijn positieve houding naar de leerlingen toe, ik wil ze competent laten voelen in hun kunnen. Ik bekrachtig hun kwaliteiten en laat ze niet in beperkingen denken maar in mogelijkheden.

1.2 De identiteit van de school

VSO het Breda College is een middelbare school binnen het speciaal onderwijs. Het Breda College valt onder INOS Stichting Katholiek Onderwijs Breda. INOS is een stichting met 31 scholen voor katholiek, regulier Basisonderwijs (BAO), speciaal Basisonderwijs (SBO) en speciaal onderwijs (SO) in Breda, die de verbinding tussen het leren en ontwikkelen van kinderen centraal stelt. (INOS, 2010)

Wanneer gekeken wordt naar de missie van het Breda College komt het volgende naar voren: Leerlingen zo goed mogelijk voorbereiden op hun positie in de maatschappij. Wij willen talenten van leerlingen ontdekken en ontwikkelen en hen begeleiden in hun ontwikkeling tot zelfbewuste en verantwoordelijke mensen die in een steeds veranderende wereld willen blijven leren. (College, Missie en visie van de school, 2016)

INOS is een katholieke organisatie, zij stellen een aantal waarden waaraan de scholen die onder de stichting vallen hun eigen invulling kunnen geven.¹ Het vertrekpunt ligt in de katholieke inspiraties en vieringen, de school geeft daarmee actief vorm aan haar identiteit. (INOS, 2010) De school heeft geen levensbeschouwelijke methode, de vrije invulling aan de vormgeving van de identiteit vertaalt zich in de praktijk door met betrekking tot de vieringen en inspiraties. Rondom deze vieringen krijgen de leerlingen een stukje bewustwording mee van de waarden vanuit het katholieke geloof.

Dit sluit aan bij het Kerndoel 6 van Mens en Maatschappij:

De leerling leert over burgerschap in de Nederlandse samenleving en de eigen rol als burger in te vullen en leert de betekenis te zien van respect voor verschillen tussen mensen in opvattingen en leefwijzen, met daarbij aandacht voor seksualiteit en seksuele diversiteit. (CED-groep, 2011)

De overheid wil dat wij de leerlingen voorbereiden op een betrokken deelname aan onze veelkleurige, democratische samenleving. (Kennisisbasis, 2012) Ik besteed hier veel aandacht aan binnen de vakken Sociale Vaardigheid en Maatschappij in het wekelijkse programma, om de leerlingen bewust te maken van de verschillende opvattingen en leefwijzen van mensen in onze maatschappij. Er wordt veel ruimte geboden voor de religieuze diversiteit van de leerlingen, iedere leerling inclusief zijn geloof wordt geaccepteerd. Hier wordt dan ook open over gesproken, zo heb ik een leerling in mijn klas die islamitisch is. Rondom vieringen als het Suikerfeest en het Offerfeest maak ik ruimte in het programma om ook hier aandacht aan te besteden.

Uit de vragenlijst van de victoriaschaal komt naar voren dat de school een “dialogo school” is.² Wanneer ik kijk naar het identiteitsvierkant, vind ik dat het Breda College meer naar de “kleurrijke school” neigt. De katholieke identiteit is wel aanwezig, maar wordt niet expliciet uitgedragen. De solidariteit met andersheid is erg hoog, er wordt ruimte geboden en openheid getoond richting andere levensvisies en levenshoudingen.

¹ Bijlage 1

² Bijlage 2

1.3 De identiteit van het kind

Wanneer gekeken wordt naar de christelijke godsdienst, komt “vertrouwen” sterk naar voren. Vertrouwen in het geloof, vertrouwen in de mensen om je heen en vertrouwen in jezelf.

Erikson (1982) beschrijft acht verschillende fasen binnen de psychosociale ontwikkeling van de mens. Hierbinnen ligt de nadruk op de relatie van het individu met de omgeving, de manier waarop dilemma’s in die omgeving bijdragen aan de ontwikkeling van de identiteit van de persoon. (B. van den Berg, 2013)

<i>Leeftijd</i>	<i>Tegenstellingen (polariteiten)</i>	<i>Kernwoorden</i>
<i>1 jaar</i>	Vertrouwen VS wantrouwen	Verzorging, warmte, vertrouwen
<i>2-3 jaar</i>	Autonomie VS afhankelijkheid	Kiezen, grenzen, wilskracht
<i>4-5 jaar</i>	Initiatief VS passiviteit	Geweten, doelgerichtheid
<i>6-12 jaar</i>	Constructiviteit VS inferioriteit	Bekwaamheden
<i>12-19 jaar</i>	Identiteit VS rolverwarring	Zelfkennis, autonomie, trouw (aan jezelf en anderen)
<i>19-35 jaar</i>	Intimiteit VS isolementrelatie (met personen), verbinding tussen levensdomeinen	Relatie (met personen), betrokkenheid (met beroep/roeping, ideologieën, levensbeschouwing)
<i>35-55 jaar</i>	Generativiteit VS stagnatie	Zorg voor volgende generatie
<i>Vanaf 55 jaar</i>	Integriteit VS wanhoop	Wijsheid, zingeving, onderdeel van een groter geheel zijn

De leerlingen uit mijn klas horen op basis van leeftijdscategorie te vallen in de fase *identiteit VS rolverwarring*. In deze periode ontwikkelt de jongere een beeld over zichzelf in vergelijking met andere belangrijke personen. De identiteit wordt dan door de jongeren als iets eigens en als iets stabiels ervaren. Rolverwarring ontstaat wanneer de jongere in de vorm van een identiteitscrisis zich geen eigen rol als volwassene kan eigen maken of wanneer hij of zij zich een negatieve identiteit toe-eigent. (Confidence Psychologisch Adviesbureau, n.d.)

Echter gezien de ontwikkelingsleeftijd (4-6 jaar) van de leerlingen, vallen zij in de fase *Initiatief VS passiviteit*. Kinderen leren dat zij eigen personen zijn en gaan ontdekken wat voor soort personen ze kunnen zijn. De twijfel aan het eigen kunnen en de wilskracht om de verschillende rollen te vervullen komt hierbij naar voren. Vanuit hier ontwikkelt het kind zich naar de volgende fase *constructiviteit VS inferioriteit*. Kinderen gaan zich hierbij “wat kan ik, hoe ben ik?” afvragen. (B. van den Berg, 2013)

Wanneer gekeken wordt naar de theorie van Fowler (1981) over de levensbeschouwelijke ontwikkeling van het kind maakt hij onderscheid tussen religie en *Faith*. Faith kan hierin vertaald worden als geloof, levensbeschouwing maar ook als vertrouwen. Faith is de instemming op tradities vanuit het geloof en het vertrouwen op de waarde daarvan voor het eigen leven. (B. van den Berg, 2013)

Fowler onderscheidt 7 fasen in de levensbeschouwelijke ontwikkeling van het kind. Deze fasen kunnen gekoppeld worden aan de ontwikkelingsfasen van Piaget. De leerlingen uit mijn klas vallen in de volgende stadia:

	FOWLER	PIAGET
2-7 JAAR	Stadium 1 Intuïtief-projectief Vloeiende gedachtestroom, verbeelding wordt (nog) niet gehinderd door logisch denken, zelfbewustzijn begint te komen Het kind heeft een grote verbeeldingskracht; fantasie en werkelijkheid lopen in elkaar over; egocentrisch; verbeelding niet beperkt door logisch denken; imiteert volwassenen in zijn omgeving.	Pre operationele fase Ontwikkeling van het ik, egocentrisme. Het kind leert dat het een eigen persoon is, een eigen ik heeft Het denken is in het begin van deze periode nog gekenmerkt door egocentrisme en concentratie

(B. van den Berg, 2013; Feldman, 2012; Kennisbasis, 2012)

De persoonlijke ontwikkeling van levensbeschouwing kenmerkt zich door wat je in je leven ervaart, wat betekenis je daaraan hecht en verdere keuzes die je maakt. (B. van den Berg, 2013)

Vertrouwen in jezelf, in je eigen kunnen en je omgeving vormt dus als het ware de basis van levensbeschouwelijke ontwikkeling. Stevens stelt dat ieder kind behoefte heeft aan relatie, autonomie en competentie om zichzelf te kunnen ontwikkelen. De basisbehoeftes “competentie” en “autonomie” hangen nauw samen met het vertrouwen in jezelf. De ontwikkeling van het zelfvertrouwen heeft alles te maken met het beeld dat een kind van zichzelf heeft. Daarnaast kijkt het kind ook naar zichzelf in relatie tot anderen en de wereld om zich heen. Op deze manier vormt het kind een algemeen zelfbeeld.

Onder het algemeen zelfbeeld zit een gevoel van eigenwaarde, de waardering voor het eigen ik met alle positieve en negatieve kenmerken en competenties. Volgens Feldman gaan kinderen hun eigen prestaties verhouden tot de normen van de maatschappij, ontwikkelen zij innerlijke maatstaven voor succes en houden ze eigen prestaties in vergelijking met die van anderen bij. Wanneer een kind het gevoel heeft dat hij niks kan of dom is kan dit leiden tot een gevoel van inferioriteit. Harter (2006) en Lerner (2005) zeggen dat wanneer de eigenwaarde van een kind negatief is, het kind ervan uit gaat in de meeste dingen die hij doet niet goed te zijn.

De leerlingen in mijn klas hebben veelal een negatief zelfbeeld. Zij hebben in hun leven vaak ervaren dat ze iets niet (zelfstandig) kunnen, mede wegens hun lichamelijke- en/of verstandelijke beperking. Door hun cognitieve capaciteiten lukt het hen soms niet om zich verder te ontwikkelen op schoolse gebieden zoals taal en rekenen. Dit heeft in het verleden toen zij op het SO (speciaal onderwijs) zaten, bij sommige een dusdanige frustratie opgeroepen dat zij op dit moment op het VSO (voortgezet speciaal onderwijs) al hun hakken zetten wanneer er iets nieuws wordt aangeboden. Daarbij komt dat zij op het sociale vlak veelal uitvallen. Dit heeft tevens te maken met de eerdergenoemde ontwikkelingsfase van Piaget waar zij zich in bevinden, de pre-operationele fase. Het is voor hen lastig om zich te verplaatsen in een ander, zij zijn erg egocentrisch-gericht.

Door deze ervaringen is het voor hen lastig om positief over zichzelf te zijn, te benoemen wat zij wel goed kunnen en waar hun talenten liggen. Hier wil ik mee aan de slag, ik vind namelijk dat ieder mens er mag zijn en dat ieder zijn eigen kwaliteiten heeft.

1.4 In gesprek met een verhaal

Jezus en zijn leerlingen (Marcus 10: 13-16, Mattheüs 4: 18-22)

*Jezus loopt langs het meer van Galilea.
Kijk, twee vissers!
Het zijn Simon en Andreas, twee broers.
Ze gooien hun netten uit in het water.*

*Jezus roept:
'Kom met mij mee!
Ik heb ander werk voor jullie: mensen vangen.'
Meteen laten ze hun netten liggen en gaan met hem mee.
Samen lopen ze verder.*

*Kijk daar heb je weer twee vissers!
Het zijn Jakobus en Johannes, ook broers.
Ze zijn hun vader aan het helpen.
Jezus roept hen ook.
Meteen laten ze hun vader alleen achter en gaan met Jezus mee.*

*Even later ziet Jezus een man die van de mensen tolgeld vraagt.
Hij zit in zijn kantoor. Het is Mattheüs.
'Kom met mij mee,' zegt Jezus tegen hem.
Meteen staat Mattheüs op en gaat met Jezus mee.*

*Zo roept Jezus twaalf mannen.
Ze worden leerlingen van hem en blijven altijd bij hem.
De leerlingen letten goed op wat Jezus doet.
Ze luisteren naar wat hij zegt. Ze leren veel van hem.
Nog veel meer mensen komen naar Jezus luisteren.
Jezus zegt: 'Begin een nieuw leven.'*

*"Als iemand iets van je vraagt, geeft het hem dan.
Maar niet met een zuur gezicht!
Als iemand iets nodig heeft, help hem dan. En vertel het niet overal rond!"
Voor je vrienden ben je natuurlijk aardig.
Maar wees ook aardig voor iemand die lelijk tegen je doet.
Je moet niet tegen een ander zeggen:
"Gek! Sufferd!"
Als je met iemand ruziet hebt moet je hem niet uitschelden. Je moet het weer goedmaken.*

*Dan stuurt Jezus zijn leerlingen er op uit.
Hij zegt tegen hen:
'Het zal niet lang meer duren, dan zal God laten zien dat hij koning is over de hele aarde.
Vertel dat aan alle mensen.
Helpt ze en maak de zieken beter.
Geloof me: ik laat jullie niet alleen.'* (Bijbelbagageverhalen, 2011)

Tijdens mijn zoektocht ben ik gaan kijken naar verschillende Bijbelverhalen voor kinderen. Ik ben gaan zoeken naar een verhaal dat aan zou sluiten bij de leeftijd van mijn leerlingen (12-13 jaar), maar ook bij hun ontwikkelingsleeftijd (4-6 jaar). Het verhaal mocht niet te moeilijk zijn, maar ook niet te kinderachtig.

Ik heb verschillende verhalen gelezen, maar vond het lastig om een verhaal te vinden wat goed paste bij mijn klas. Uiteindelijk ben ik het verhaal "Jezus en zijn leerlingen" tegengekomen. Dit wordt verhaal is herschreven zodat dit toepasselijk is voor jonge kinderen. Het verhaal wordt ook wel "Jezus en zijn discipelen" of "Jezus en zijn apostelen" genoemd.

Ik heb dit verhaal gekozen omdat ik het goed vind aansluiten bij het thema "talenten". Jezus kiest in dit verhaal zijn leerlingen uit en introduceert hen in zijn denkwijze. Wanneer Jezus zijn leerlingen kiest, maakt hij geen onderscheidt. Hij kiest juist voor allemaal verschillende mensen, omdat hij weet iedereen ertoe doet en zij samen een mooie groep maken. Hij ziet in ieder mens kwaliteiten, ook al zijn de mensen zich daar zelf niet bewust van. Ik identificeer mij met de gedachtegang van Jezus, iedereen mag er zijn en wordt geaccepteerd.

Tevens vind ik het mooi hoe Jezus zijn leerlingen uitlegt hoe zij moeten omgaan met anderen. Het accepteren en helpen van een ander komt hier weer terug naar voren. Naast het feit dat Jezus zegt dat jij er mag zijn, benoemt hij ook dat ieder ander er mag zijn. In het laatste stuk van het verhaal legt Jezus aan zijn leerlingen uit hoe zij met een ander om moeten gaan. Dit vind ik een erg mooie gedachtegang.

Als iemand iets van je vraagt, geef het hem dan.

Maar niet met een zuur gezicht!

Als iemand iets nodig heeft, help hem dan. En vertel het niet overal rond!'

Voor je vrienden ben je natuurlijk aardig.

Maar wees ook aardig voor iemand die lelijk tegen je doet.

Je moet niet tegen een ander zeggen:

"Gek! Sufferd!"

Als je met iemand ruziet hebt moet je hem niet uitschelden. Je moet het weer goedmaken.

Vanuit dit Bijbelverhaal wil ik samen met mijn leerlingen op zoek naar hun eigen talenten.

Waarom mogen ook zij hier op de wereld zijn?

Wat zijn hun kwaliteiten?

Didactische mogelijkheden

Na het lezen van het verhaal ben ik op zoek gegaan naar de didactische mogelijkheden. Ik ben tot de ontdekking gekomen dat je erg creatief kunt zijn in het ontwerpen van een levensbeschouwelijke les. Door gebruik te maken van een levensbeschouwelijk verhaal kun je een gesprek aan gaan met de leerlingen, het biedt mogelijkheid tot het bespreken van bepaalde onderwerpen. Hiermee kun je leerlingen prikkelen en aan het denken zetten. Vanuit een verhaal kun je veel kanten op, zo kun je een creatieve weg in slaan en gebruik maken van beeldende expressie of muziek.

De leerlingen in mijn klas zijn verstandelijk beperkt, zij hebben een laag IQ (<60). Het zijn leerlingen in de leeftijd van 12 tot 13 jaar, maar hebben echter een ontwikkelingsleeftijd van 4 tot 6 jaar. Toch zijn het wel stoere "brugklassers" die op die manier benadert willen worden. Het is daarom belangrijk

dat een activiteit op niveau aan te bieden, niet te moeilijk maar zeker niet te kinderachtig. Het voor is hen lastig om iets abstracts te begrijpen, te bevatten. Wanneer ik kijk naar mijn klas is het erg belangrijk om gebruik te maken van herhaling, visuele ondersteuning en concrete voorbeelden. Dit wil ik dan ook zeker in mijn activiteiten naar voren laten komen.

2 Praktijk

2.1 Beginsituatie

Ik loop mijn LIO-stage op VSO het Breda College, te Breda. Dit is een middelbare school voor speciaal onderwijs, met leerlingen met een verstandelijke- en/of lichamelijke beperking in de leeftijd van 12 tot 20 jaar. De school biedt onderwijs aan op verschillende niveaus, ook wel leerroutes genoemd. Mijn klas is een eerstejaars klas binnen leerroute 4, de leerlingen in deze leerroute hebben een (licht) verstandelijke beperking, zij hebben een IQ wat onder de 60 ligt. Dit betekent dat zij ondanks hun kalenderleeftijd van 12 tot 13 jaar, een ontwikkelingsleeftijd van 4 tot 6 jaar hebben. Naast de verstandelijke beperkingen, hebben veel leerlingen bijkomstige gedragsstoornissen en problematieken als ADHD en ASS (autisme). Ons onderwijs is gericht op praktische vaardigheden, wij zijn voornamelijk bezig met de leerlingen voor te bereiden op hun toekomstige plek in de maatschappij. Zij gaan hebben een uitstroomperspectief op (on)betaalde arbeid in een beschutte omgeving.

Ik heb elf leerlingen in mijn klas, waarvan 5 meiden en 6 jongens. Zoals beschreven in hoofdstuk 2 wordt op het Breda College het katholieke geloof niet expliciet uitgedragen. Wel wordt er omtrent feestdagen en vieringen aandacht besteed aan de achterliggende betekenis. Vermoedelijk hebben de leerlingen alleen kennis rondom deze feestdagen, mits zij vanuit de thuissituatie aanvullende kennis hebben meegekregen. Gezien de diversiteit aan godsdiensten op het Breda College, zullen de beginsituaties van de leerlingen verschillen van elkaar.

2.2 Doelen

Wanneer gekeken wordt naar de kerndoelen voor het Voortgezet Speciaal Onderwijs, zijn er geen speciale doelen omtrent levensbeschouwing gesteld. Wel is er de leerlijn "Mens en Maatschappij" opgesteld, waarbinnen doelen omtrent burgerschap beschreven staan.

Het kerndoel voor de uitstroom arbeid binnen deze leerlijn is:

Kerndoel 6: De leerling leert over burgerschap in de Nederlandse samenleving en de eigen rol als burger in te vullen en leert de betekenis te zien van respect voor verschillen tussen mensen in opvattingen en leefwijzen, met daarbij aandacht voor seksualiteit en seksuele diversiteit.

Subdoel: Respecteert en accepteert de diversiteit aan culturen in Nederland. (CED-groep, 2011)

Het is dus van belang dat de verschillen tussen mensen in opvattingen en leefwijzen in de huidige maatschappij naar voren komen en dat de leerlingen respect hebben voor deze verschillen. Ik zoom dit in op microniveau en gebruik dit in mijn lessen door de verschillen tussen de leerlingen te benoemen.

Tevens worden er in de leerlijn "Leergebied overstijgend, Leren Leren" twee kerndoelen gesteld die aansluiten bij mijn thema.

Kerndoel 8: De leerling leert op adequate wijze om te gaan met eigen gevoelens en wensen

8.2. Omgaan met je mogelijkheden/ beperkingen

Subdoelen: Praat met vertrouwde personen op een open manier over zijn handicap. Deelt ervaringen en tips met mensen die dezelfde moeilijkheden tegenkomen als hij. Vertelt wat zijn beperking/ stoornis inhoudt en wanneer hij in de klas merkt dat hij dit heeft.

Kerndoel 9: De leerling leert respectvol en verantwoordelijk om te gaan met anderen

9.1. Respectvol en verantwoordelijk omgaan met anderen

Subdoelen: Toont respect voor de gevoelens van een ander. Gaat aardig om met leerlingen die

anders zijn dan anderen (niet pesten, betrekken bij activiteiten, complimenten geven). (CED-groep, 2011)

Op basis hiervan heb ik de volgende doelen opgesteld voor de activiteiten:

1. De leerlingen leren over verschillen tussen mensen
2. De leerlingen kunnen zelf benoemen waarin zij anders zijn dan anderen
3. De leerlingen leren respect te hebben voor elkaar, ook al is degene anders dan anderen
4. De leerlingen kunnen hun eigen talenten benoemen

Om deze doelen heen zijn vier activiteiten ontworpen. De activiteiten zijn allen binnen het thema “talenten en kwaliteiten” ontworpen, met als vertrekpunt het verhaal “Jezus en zijn leerlingen”. Binnen de activiteiten die hierop volgen zal terug worden gekoppeld worden naar dit verhaal. Voor iedere activiteit zijn de beginsituatie, de doelen, de benodigdheden en de opbouw van de les beschreven. Tevens is er aan het eind van iedere activiteit een reflectie toegevoegd, waarin gereflecteerd wordt op het verloop en de uitkomst van de activiteit.

2.3 Activiteiten

Gezien de periode waarin deze activiteiten uit zijn gevoerd in de periode voorafgaand de kerstvakantie viel, heb ik ervoor gekozen om een grote overkoepelende activiteit te ontwerpen. Door middel van het aftellen aan de hand van een adventskalender wordt er elke dag een moment ingericht waarin de leerlingen stil staan bij het thema “talenten”. Daarnaast zijn nog vier losse levensbeschouwelijke activiteiten ontworpen.

Overkoepelende activiteit

Voorafgaand de maand december heb ik samen met een aantal leerlingen onderstaande kerstboom in elkaar gezet.

Elke dag voorafgaand de kerstvakantie wordt 's ochtends door een leerling een doosje open gemaakt. In ieder doosje zit een opdracht voor de leerlingen in mijn klas. Dit zijn kleine opdrachten³, die hen aan het denken zet en een stukje bewustwording vormt. Aan het einde van de dag wordt de opdracht terug gehaald en klassikaal besproken. Deze opdrachten zijn in sommige gevallen gekoppeld aan een ontworpen levensbeschouwelijke activiteit.

Het gebruik maken van visuele ondersteuning en herhaling is voor mijn leerlingen erg belangrijk. De insteek van deze activiteit is dan ook niet het verhaal rondom Advent, maar het dagelijkse moment waarin de leerlingen stil staan bij opdrachten omtrent het thema "talenten".

4 ontworpen activiteiten

ACTIVITEIT 1 KENNISMAKEN MET HET THEMA "TALENTEN"	
BEGINSITUATIE	-Dit is de eerste activiteit binnen het thema "talenten". -De leerlingen hebben vermoedelijk nog geen kennis van het verhaal "Jezus en zijn leerlingen". - De leerlingen zijn zich nog niet bewust van hun eigen talenten
LESDOELEN	- De leerlingen maken kennis met het verhaal "Jezus en zijn leerlingen" - De leerlingen leren dat ieder mens anders is en zijn eigen kwaliteiten heeft - De leerlingen leren dat ieder mens geaccepteerd wordt, ondanks onderlinge verschillen
BENODIGDHEDEN	Digibord Het verhaal "Jezus en zijn leerlingen" YouTube filmpje "Jezus roept Zijn leerlingen, De Bijbel in Beeld" https://www.youtube.com/watch?v=d_dt4L1gwWE Afbeelding van Jezus en zijn apostelen
OMSCHRIJVING ACTIVITEIT	1. De leerlingen zitten in een kring. Op het bord wordt de afbeelding van Jezus en zijn apostelen weergegeven. De leerkracht opent het gesprek met de leerlingen door vragen te stellen over de afbeelding. - Wie zie je hier? - Ken je deze mannen? - Wat weet je hier van? 2. De leerkracht leest het verhaal "Jezus en zijn leerlingen voor" met op de achtergrond dezelfde afbeelding. De leerlingen luisteren naar het verhaal. 3. Na het lezen van het verhaal geeft de leerkracht de leerlingen een moment om nog een keer naar de afbeelding te kijken. Hierna stelt de

³ Bijlage 3

	leerkracht aan de klas dezelfde vragen als bij punt 1, om zo de koppeling tussen verhaal en beeld te leggen. 4. De leerkracht stelt vragen aan de leerlingen omtrent het verhaal, om zo het verhaalbegrip te peilen. - Waarom denk je dat Jezus deze mannen kiest? - Op basis waarvan kiest Jezus deze mannen? - Zijn alle mensen hetzelfde? - Is het erg als je anders bent? - Wat zijn de voordelen als iedereen anders is? - Wat vind je van de gedachte van Jezus over hoe mensen moeten leven? - Hoe moeten mensen leven volgens jou? De leerkracht laat de leerlingen zo veel mogelijk aan het woord, eventuele vragen vanuit de leerlingen worden teruggevraagd en door andere leerlingen beantwoord. Op deze manier wil de leerkracht een dialoog tussen de leerlingen plaats laten vinden. Aan het einde resumeert de leerkracht de besproken antwoorden. 5. Als afsluiting wordt het filmpje “Jezus roept Zijn leerlingen, De Bijbel in Beeld” op het digibord laten zien.
REFLECTIE	Ik vond dit een erg mooie opening rondom het thema talenten. De leerlingen waren erg betrokken bij het verhaal, zij vinden het prachtig wanneer verhalen verteld worden. Door het verhaal was ik in staat een gesprek met de leerlingen te voeren over een onderwerp wat normaliter lastig voor hen is. Anders zijn dan anderen is iets wat veel herkenning bij hen oproept, zij zijn zich bewust van het feit dat zij anders zijn/doen dan de gemiddelde brugklasser. Het mooie aan deze insteek is dat we de positieve kant van het “anders zijn” hebben kunnen benoemen.

ACTIVITEIT 2	ANDERS ZIJN
BEGINSITUATIE	-Dit is de tweede activiteit binnen het thema “talenten” -De leerlingen kennen het verhaal “Jezus en zijn leerlingen” -De leerlingen hebben in activiteit 1 geleerd dat ieder mens anders is en zijn eigen kwaliteiten heeft
LESDOELEN	- De leerlingen accepteren dat iedereen anders is, ook zichzelf - De leerlingen zien de waarde in van het anders zijn - De leerlingen benoemen wat hun eigen anders zijn voor waarde heeft
BENODIGDHEDEN	Digibord YouTube filmpje “Iedereen is anders” (Marcel en Lydia Zimmer) https://www.youtube.com/watch?v=svjJMK3On2s
OMSCHRIJVING ACTIVITEIT	1. De leerkracht opent de les door het verhaal van “Jezus en zijn leerlingen” te bespreken met de leerlingen. Door middel van vragen te stellen activeert de leerkracht de voorkennis van de leerlingen. De leerkracht laat het verhaal door een of meerdere leerlingen vertellen. De leerkracht let hierbij op de hoofdgedachte van het verhaal, het anders zijn en geaccepteerd worden.

2. De leerkracht en de leerlingen zitten in een kleine kring. De leerkracht bespreekt met de leerlingen de gespreksregels (iemand uit laten spreken, naar een ander luisteren etc.) en waakt er voor dat de sfeer veilig is waardoor de leerlingen durven te spreken. De leerkracht opent het gesprek door de vraag te stellen "Wat is anders zijn?". De leerlingen mogen hier om beurten op reageren. De leerkracht wil het gesprek op gang krijgen door reacties van de leerlingen te stimuleren. De leerkracht is de gespreksleider en houdt zelf de regie.
3. De leerkracht vertelt een verhaal waarin zij zich anders voelde dan anderen.
Op de middelbare school was iedereen in mijn klas erg goed in rekenen/wiskunde. Ik niet, ik snapte er niks van... Ik deed zo mijn best, maar ik kon het niet goed. Ik voelde me toen echt anders dan de rest van mijn klas. Ik was daar best verdrietig om.
 Hierna stelt de leerkracht de vraag: "Wie voelt zich wel eens anders dan anderen?" De leerlingen reageren op deze vraag en luisteren naar elkaar.
4. De leerkracht gaat verder met haar verhaal.
Weet je waar ik achter kwam? Ik was dan misschien niet goed in rekenen, ik bakte er niks van.. Maar ik was wel heel goed in andere dingen! Bijvoorbeeld in mensen helpen! Als iemand een pen nodig had of iemand was verdrietig, dan hielp ik graag! Dat vonden mijn klasgenoten zo fijn, ik werd er helemaal vrolijk van! Ik vond het niet zo erg om anders te zijn.
 De leerkracht stelt de vraag: "Heeft iemand ook zoiets meegemaakt?". De leerlingen reageren op deze vraag en luisteren naar elkaar. De leerkracht bekrachtigd iedere reactie van de leerlingen.
5. De leerkracht koppelt terug naar het verhaal van "Jezus en zijn leerlingen", iedere leerling is anders en Jezus is blij dat deze leerling er is.
6. De leerkracht sluit het gesprek positief af en bedankt de leerlingen voor hun openheid. De leerlingen bedanken elkaar en geven hun burens een high-five.
 Ter afsluiting zet de leerkracht het liedje "Iedereen is anders" aan op het digibord, de leerlingen mogen vrij door het lokaal dansen en zingen.

REFLECTIE

De eerste vraag "Wat is anders zijn?" was een lastige voor mijn leerlingen. Zij denken in concrete voorbeelden, zo kwamen er voornamelijk antwoorden gericht op het uiterlijk (ik ben blond en hij is bruin). Ik vond dit wel een mooie insteek, dus ik ben ingegaan op dit voorbeeld vanuit de leerling. Ik heb aan deze leerling vragen gesteld als "Kun je nog iets opnoemen wat er anders is? Misschien zie je iets in de klas wat anders is tussen jullie?" De reactie die hierop kwam was "Hij kan goed lezen en ik niet". Dit was een mooie overgang naar het eerste stukje van mijn verhaal, waarbij de leerlingen aan mijn lippen hingen. Zij kunnen namelijk niet indenken dat ook de Juf iets niet kan en anders is dan anderen. De verbazing was van hun gezicht te lezen, er kwamen dan ook reacties vol medelijden als "Ah juf, dat is wel zielig voor jou". Ik heb toen de vraag "Heeft iemand ook zoiets meegemaakt?" gesteld, waarna er erg veel reactie kwam. Er hing een erg goede sfeer, iedereen luisterde naar elkaar en was betrokken. Toen ik verder ging met mijn verhaal sloegen de gezichten met medelijden om naar vrolijke gezichten. Ik kreeg reacties als "Ja juf, jij

helpt mij ook!". Dit was erg mooi om te zien. Toen ik aan hen vroeg of zij zelf zoiets konden benoemen, werd het lastig voor een aantal van hen. Sommige durfden niet te zeggen waar ze goed in waren, maar door de reacties van medeleerlingen durfden ook zij te spreken. Dit komt in een volgende les terug, het benoemen van je eigen kwaliteiten. De afsluiting zorgde voor een positieve en vrolijke sfeer na zo'n "beladen" gesprek.

ACTIVITEIT 3

EIGEN KWALITEITEN

BEGINSITUATIE

- Dit is de derde activiteit binnen het thema "talenten" .
- De leerlingen kennen het verhaal "Jezus en zijn leerlingen".
- De leerlingen weten dat ieder mens anders is en zijn eigen kwaliteiten heeft
- De leerlingen zijn zich nog niet bewust van hun eigen talenten
- De overkoepelende activiteit van de aftelboom is begonnen, de leerlingen hebben 's ochtends het doosje van 2 december geopend met daarin de opdracht: Waar ben je heel goed in?

LESDOELEN

- De leerlingen worden bewust van wat zij goed kunnen
- De leerlingen kunnen aan elkaar vertellen waar zij goed in zijn

BENODIGDHEDEN

Digibord
Papier
Tekenmateriaal (potloden, stiften)
YouTube filmpje "Happy" (van Pharrell Williams)
https://www.youtube.com/watch?v=ZbZSe6N_BXs
YouTube filmpje "Jezus roept Zijn leerlingen, De Bijbel in Beeld"
https://www.youtube.com/watch?v=d_dt4L1gwWE

OMSCHRIJVING ACTIVITEIT

1. De leerlingen zitten in een kring aan hun tafel. De leerkracht opent de les door het filmpje "Jezus roept Zijn leerlingen, de Bijbel in Beeld" op te zetten. Op deze manier activeert de leerkracht de voorkennis.
2. Naar aanleiding van het verhaal stelt de leerkracht de volgende vragen:
 - Weet je nog waarom de mannen gekozen werden?
 - Wat kan jij goed waardoor je Jezus zou kunnen helpen en waarom?
 - Wat kan jij goed?
 - Wat kan jij goed waardoor het zo fijn is dat je hier in de klas zit?
3. De leerlingen krijgen allemaal een vel papier en pakken hun tekenmateriaal. Zij krijgen de volgende opdracht om zichzelf te tekenen met iets wat zij heel goed kunnen. Dit mag iets concreets zijn, zoals goed kunnen drummen, maar ook iets abstracts zoals goed kunnen luisteren. De leerkracht loopt ondertussen rond om de leerlingen te complimenteren op hun ideeën en tekeningen. De leerkracht zorgt ervoor dat iedere leerling bekrachtigd wordt in zijn tekening. Wanneer een leerling aangeeft niks te weten, probeert de leerkracht dit te activeren door voorbeelden uit de praktijk in de klas te geven (Weet je nog? Toen je zo goed deed? Wat deed je toen precies?)
4. Wanneer alle leerlingen klaar zijn met hun tekening, gaan zij achter hun stoel staan met de tekening in de hand. De leerkracht zet het

- nummer “happy” op. De leerlingen lopen op de maat van de muziek door het lokaal, wanneer de leerkracht de muziek pauzeert gaan zij aan de dichtstbijzijnde klasgenoot vertellen wat zij hebben getekend. Na het vertellen krijgen zij een **high-five** van hun klasgenoot, dan worden de rollen omgewisseld. Dit herhaalt zich een aantal keer.
5. Tijdens de afsluiting zitten alle leerlingen weer op hun plaats met hun tekening voor zich. Zij mogen klassikaal presenteren wat zij getekend hebben, maar dit moet niet. De leerkracht sluit de les af door terug te koppelen naar de doelen. De leerkracht sluit af met een applaus voor alle leerlingen.

REFLECTIE

Dit was een lastige, maar zeker waardevolle les. De leerlingen hadden in het begin moeite met het benoemen waar zij zelf goed in waren. Dit riep bij sommige frustratie op. Door mijn hulp en hulp van klasgenoten konden zij dit uiteindelijk toch! Het tweede gedeelte van de les, waarin de leerlingen de tekeningen aan elkaar mochten laten zien ging daarentegen verassend goed. Iedereen was ontzettend trots op zijn eigen tekening en de terugkerende high-fives in combinatie met het nummer “Happy” zorgden voor een hele positieve en vrolijke sfeer in de klas.

Toen de leerlingen aan het einde mochten klassikaal hun tekening mochten laten zien, durfden meer leerlingen dit dan ik verwachtte.

Terwijl ik een applaus aan de leerlingen gaf, haakte iedereen in en werd het een groot gezamenlijk applaus, erg mooi om te zien.

ACTIVITEIT 4

COMPLIMENTEN

BEGINSITUATIE

- Dit is de vierde activiteit binnen het thema “talenten”
- De leerlingen kennen het verhaal “Jezus en zijn leerlingen”
- De leerlingen weten dat ieder mens anders is en zijn eigen kwaliteiten heeft
- De leerlingen zijn zich bewust van hun eigen talenten
- De leerlingen geven amper tot geen complimenten aan elkaar
- De overkoepelende activiteit van de aftelboom is begonnen, de leerlingen hebben ’s ochtends het doosje van 6 december geopend met daarin de opdracht: Geef een compliment aan een ander!
- De leerlingen weten hoe een woordweb werkt

LESDOELEN

- De leerlingen leren over complimenten
- De leerlingen leren complimenten aan elkaar te geven
- De leerlingen leren complimenten te ontvangen

BENODIGDHEDEN

Digibord
 Complimentenlied
<http://www.schooltv.nl/video/complimentenlied-het-is-toch-veel-leuker-complimentjes-te-geven/>

OMSCHRIJVING ACTIVITEIT

1. De leerkracht schrijft in het midden van het bord de woorden “ik kan goed”. De leerlingen mogen om beurten vertellen wat zij goed kunnen. Hierbij wordt geen onderscheidt gemaakt tussen goede of foute antwoorden, alles wat een leerling aangeeft wordt door de leerkracht op het bord geschreven. Tevens wordt er terugverwezen naar de tekeningen die de leerlingen in activiteit 2 hebben gemaakt.

2. De leerkracht bespreekt met de leerlingen het woordweb, hierbij wordt de nadruk gelegd op de verschillen tussen de antwoorden. Er wordt hierbij een stukje bewustwording gecreëerd omtrent de verschillen tussen mensen, ieder heeft zijn eigen kwaliteiten.
3. De leerkracht benoemt dat we het nu hebben gehad over dingen die wij zelf goed kunnen. Hij introduceert het woord “complimenten”. De leerkracht stelt de volgende vragen aan de leerlingen:
 - Wie weet wat een compliment is?
 - Waar denk je aan bij complimenten?
 - Kun je een complimentje verzinnen voor iemand anders?
 De leerkracht laat ter ondersteuning het filmpje “Complimentenlied” zien aan de leerlingen. De leerkracht bespreekt met de leerlingen de verschillende complimenten die in het lied naar voren komen.
4. De leerkracht bespreekt met de leerlingen hoe je een complimentje geeft en ontvangt. De leerkracht doet dit voor samen met een leerling. De leerkracht let hierbij op de volgende dingen:
 - je kijkt degene aan wie je het complimentje geeft of van wie je het krijgt aan
 - je spreekt duidelijk
 - je bedankt degene van wie je het complimentje krijgt
 Dit voorbeeld wordt een aantal keer met verschillende leerlingen herhaald. De leerlingen krijgen de opdracht om 1 iemand in het hoofd te nemen en daar goed op te letten die dag. Aan het einde van de dag moeten zij degene een complimentje geven.
5. Als afsluiting van de dag geven de leerlingen om beurten complimentjes aan elkaar. De leerkracht neemt het initiatief en geeft als voorbeeld een compliment aan een leerling. De leerlingen volgen en geven elkaar een compliment. Na elk compliment applaudisseren de leerlingen voor elkaar.

REFLECTIE

Het begrip “compliment” was voor mijn leerlingen lastig te begrijpen. De complimentjes die de leerlingen aan elkaar gaven, waren voornamelijk dezelfde complimenten, zo heb ik 3 keer het compliment “je kan goed kleuren” gehoord. Het doel van de les was dat de leerlingen leerden over complimenten en hoe zij deze moesten geven/ontvangen. Deze doelen zijn behaald, de manier waarop de complimentjes aan het einde van de dag werden gegeven en ontvangen kwamen overeen met hetgeen wat wij in de les behandeld hebben. De basis is er, door middel van herhaling en oefenen gaan we in het vervolg meer op de inhoud van de complimenten in. De leerlingen kregen tijdens de les de opdracht om iemand in hun hoofd te nemen en aan degene een compliment te geven. Aan het einde van de dag bleek dat niet iedereen gekozen was en dat sommige dezelfde persoon in hun hoofd hadden. Ik heb dit opgelost door zelf mee complimenten te geven aan degene niet waren gekozen, tevens haakten veel leerlingen in en wisten zij ter plekke toch een compliment te geven. Dit is een punt qua organisatie wat ik in het vervolg ga meenemen, zodat iedere leerling een compliment van een klasgenoot krijgt. (lootjes trekken, buurman/buurvrouw)

**TERUGKOPPELING
OVERKOEPELENDE
ACTIVITEIT**

In een van de doosjes (20-12) van de overkoepelende activiteit kregen de leerlingen de opdracht: Neem iemand uit de klas in gedachte, schrijf 3 dingen die hij/zij goed deed vandaag.

Aan het begin van de ochtend heeft iedere leerling een lootje getrokken met daarop de naam van een klasgenoot. Op deze manier krijgt iedere leerling een compliment. Aan het einde van de dag hebben de leerlingen de complimenten aan elkaar gegeven.

Hieronder een aantal voorbeelden van de complimentenbriefjes:

3 Conclusie en slotreflectie

Wanneer ik terug kijk op mijn onderzoek kan ik het in de volgende woorden omschrijven; *spannend*, *eye-opening* en *betekenisvol*.

Ik noem als eerst het woord *spannend*, want ik vond het erg spannend om met dit onderwerp aan de slag te gaan in mijn klas. Bij de start van deze kernopgave was ik erg zoekende naar de invulling van mijn onderzoek. Ik vond het lastig om een thema te bedenken dat goed zou aansluiten bij mijn klas. Door te beginnen met mijn persoonlijke ervaring ben ik op zoek gegaan naar dingen die mij raken. Hieruit kwam naar voren dat veel van mijn leerlingen een laag zelfbeeld hebben, zij geven bij voorbaat vaak aan dat zij iets toch niet kunnen omdat zij vaak het gevoel hebben gehad dat iets te moeilijk was voor hen. Dit raakt mij, ik vind namelijk dat ieder mens zijn eigen kwaliteiten en talenten heeft, ondanks dat het misschien niet altijd even makkelijk is. Ook al hebben zij gedragsproblematieken of een verstandelijke beperking, ik zie mijn leerlingen als prachtige individuen die ieder hun eigen talenten hebben. Dit is reden waarom ik graag samen met mijn leerlingen wilde ontdekken waar hun talenten liggen en hen hier bewust van maken, zodat zij de waarde van zichzelf kunnen inzien. Op deze manier wilde ik hun algemeen zelfbeeld positiever maken.

Daarnaast vond ik het *spannend* om aan de hand van een christelijk verhaal activiteiten voor mijn klas te ontwerpen. Ik ben lang zoekende geweest naar een verhaal dat goed aan zou sluiten bij het ontwikkelingsniveau én het aanspreekniveau van de klas. De balans tussen de moeilijkheidsgraad van de tekst en de manier waarop de tekst was geschreven was vond ik lastig om te vinden. Veel verhalen die ik tegen kwam waren of te “kinderachtig” of te moeilijk geschreven. Toen ik op dit verhaal stuitte, leek alles in elkaar te vallen. Ik nam het verhaal als vertrekpunt en ben gaan kijken wat voor activiteiten paste bij mijn leerlingen.

Dit was voor mij *eye-opening* en erg *betekenisvol*. Ik ben gaan kijken naar de verschillende mogelijkheden ter invulling van mijn activiteiten en ben tot een reeks gekomen waar ik trots op ben. Tijdens deze zoektocht heb ik veel geleerd over de verschillende didactische vormen die je kunt gebruiken in een levensbeschouwelijke les. Het gesprek starten aan de hand van een verhaal of een afbeelding vind ik een erg mooie werkvorm. De leerlingen krijgen zo de mogelijkheid om te praten over onderwerpen die in een andere situatie misschien lastig zijn om te bespreken.

Tevens vond ik het onderzoek naar de identiteit van mijzelf, de school en het kind erg *betekenisvol*. Ik ben veel meer over mijzelf te weten gekomen dan voorheen, zo weet ik nu dat ik handel vanuit mijn identiteit en wat deze inhoudt. Ik sta voor acceptatie, relatie en betrokkenheid en zie dit terug in mijn lesgeven.

Door het onderzoek naar de identiteit van de school heb ik mij verdiept in de achterliggende gedachte van de visie en missie van het Breda College. Ook al wordt er op het Breda College niet veel aan levensbeschouwing gedaan, de onderwerpen die wij behandelen tijdens vakken als

“Maatschappij” en “Sociale vaardigheid” hebben veel raakvlakken met onderwerpen die naar voren komen bij levensbeschouwelijke en christelijke verhalen. Ik heb dit besproken met mijn collega's op het Breda College, zij waren ook blij verrast en hadden deze koppeling nog niet gelegd.

Gezien de school wel onder de katholieke stichting INOS valt, maar het katholieke geloof niet expliciet uitdraagt wil ik in de toekomst naast het gebruik van christelijke verhalen ook aan de hand van andere levensbeschouwelijke verhalen activiteiten ontwerpen. Op die manier borduur ik voort op de missie van de school, de leerlingen hebben dan weet van andere culturen en geloven en leren hier respect voor te hebben.

Tijdens het onderzoek naar de identiteit van het kind werd veel voor mij duidelijk. Toen ik de fases van de levensbeschouwelijke ontwikkeling gesteld door Fowler naast de fasetheorie van Piaget zag staan, herkende ik voornamelijk het egocentrisme in mijn eigen klas. Tevens ben ik mij bewust

geworden van de vorming van het negatief algemeen zelfbeeld van mijn leerlingen. Dit beeld vormt zich door middel van ervaringen en het vertrouwen in jezelf. Met deze kennis ben ik mijn activiteiten gaan ontwerpen, waarbij ik heb gelet op het behalen van succeservaringen waardoor het zelfvertrouwen van mijn leerlingen zou groeien.

Terugblikkend op mijn onderzoeksvraag: *“Hoe kan ik met leerlingen verkennen waar hun eigen talenten liggen en de waarde hiervan inzien?”* kan ik daar het volgende over zeggen.

De vraag *“Hoe kan ik met mijn leerlingen?”* is er een die vaak door mijn hoofd is geschoten tijdens het maken van dit onderzoek. Ik wilde **samen** met mijn leerlingen op zoek gaan naar hun talenten en hen daar bewust van maken. Ik heb geleerd dat het behalen en benoemen van succeservaringen een erg belangrijke stap is in de bewustwording bij de leerlingen zelf. Tevens is wegens hun ontwikkelingsachterstand het stukje herhaling erg belangrijk. Door naast de vier ontworpen activiteiten ook een overkoepelende activiteit te ontwerpen, zorgde dit ervoor dat wij iedere dag stil stonden bij het thema “talenten”.

De leerlingen waren ontzettend enthousiast over deze activiteitenreeks. Naarmate de activiteiten vorderden zag ik vooruitgang bij de leerlingen op de volgende gebieden:

- Bewustwording van het feit dat iedereen anders is
- Bewustwording van de positieve kant van het anders zijn
- Benoemen waar je goed in bent
- Benoemen waar een ander goed in is

Tevens hebben de leerlingen een ontwikkeling meegemaakt in het geven en ontvangen van complimenten. Waar zij in het begin moeite hadden met het verzinnen van complimenten, konden zij er aan het einde van de reeks zelfs drie complimenten voor iemand bedenken. Door de positieve insteek en het constant benoemen waar leerlingen goed in waren, hing er een erg goede sfeer in de klas. De leerlingen werden vrolijk van de complimenten die zij ontvingen, maar ook de reactie die zij kregen wanneer zij een compliment gaven. Dit wil ik dan ook zeker vasthouden en mee nemen in de toekomst.

De manier waarop wij vanuit een christelijk verhaal naar onszelf zijn gaan kijken liep verbazingwekkend goed. Zij identificeerden zichzelf met de leerlingen van Jezus en mij met Jezus zelf. Zo is het meerdere malen voorgekomen dat het verhaal en de boodschap ter sprake kwam tijdens andere momenten van de dag. Dit zorgde ervoor dat de boodschap onder de leerlingen echt leefde.

Ik denk dat dit erg belangrijk is wanneer het gaat om levensbeschouwing.

Levensbeschouwing stopt niet wanneer de les eindigt, levensbeschouwing start dan juist.

Situaties waar je tegenaan loopt, momenten die op een dag gebeuren, (innerlijke) conflicten die plaatsvinden.. Allemaal stuk voor stuk momenten waar je bij stil kunt staan en het leven beschouwt.

Bibliografie

B. van den Berg, I. t. (2013). *Geloof je het zelf?* Bussum: Coutinho.

Bijbelbagageverhalen. (2011). *Jezus en zijn leerlingen*. Opgehaald van Bijbelbagage verhalen: <http://bijbelbagageverhalen.lambertikerk.nl/jezus-en-zijn-leerlingen.html>

Bouwens, D. P. (2009). *De victoriaschaal*. Opgehaald van identiteits onderzoek: [http://www.identiteitsonderzoek.be/docs/De%20Victoria%20Schaal%20for%20dummies%20\(NL\)%20v1.1.pdf](http://www.identiteitsonderzoek.be/docs/De%20Victoria%20Schaal%20for%20dummies%20(NL)%20v1.1.pdf)

CED-groep. (2011). *Uitstroomprofiel arbeid en dagbesteding*. Opgehaald van CED groep, centrum educatieve diensten: <http://www.leerlijnen.cedgroep.nl/vso/uitstroomprofiel-arbeid-en-dagbesteding.aspx>

College, B. (2016). *Leerroute 4*. Opgeroepen op september 25, 2016, van Breda College: <http://www.bredacollege.nl/onze-school/leerroutes/leerroute-4/>

College, B. (2016). *Missie en visie van de school*. Opgeroepen op september 25, 2016, van Breda College: <http://www.bredacollege.nl/onze-school/missie-en-visie-van-de-school/>

Confidence Psychologisch Adviesbureau. (sd). *Ontwikkeling zelfvertrouwen*. Opgehaald van Zelfvertrouwen: <http://zelfvertrouwen.nl/page.php?page=195>

Feldman, R. S. (2012). *Ontwikkelingspsychologie*. Pearson Education.

INOS. (2010). *Tijdloze waarden in eigentijds onderwijs, katholieke identiteit INOS scholen*. INOS.

Kennisbasis, C. (2012). *Geestelijke stromingen op de PABO*. 10voordeleraar.

Schepper, J. d. (2004). *Levensbeschouwing ontwikkelen*. Amersfoort: Kwintessens Uitgevers.

Zoon, M. (2015, December). *Wat werkt bij jeugdigen met een lichte verstandelijke beperking?* Opgehaald van Nederlands Jeugd Instituut: http://nji.nl/nl/Download-NJi/Wat-werkt-publicatie/Watwerkt_LVB.pdf

Bijlagen

Bijlage 1

Samenvatting *Tijdloze waarden in eigentijds onderwijs-INOS*

(INOS, 2010)

Waar kunnen, mogen, dienen de waarden van INOS te wortelen? Op welke waarden is het onderwijs en het gedrag van medewerkers gebaseerd?

De identiteit van personen, groepen of organisaties, krijgt effectief vorm in het concrete gedrag en in de normen die men hanteert en naleeft.

De koppeling van waarden en normen op INOS-niveau

Een heldere katholieke identiteit. Al onze beslissingen, ons handelen en gedrag zijn gebaseerd op het fundament van onze waarden. Wat zijn de fundamentele waarden van INOS?

Niveau 1: De na te streven doelwaarden: ons fundament

INOS ontleent haar katholieke identiteit aan het Evangelie van Jezus Christus. (Zie Strategisch Beleidsplan 2008 – 2012) De na te streven doelwaarden worden voor INOS gespecificeerd in de volgende drie 'bronnen van leven'²:

- de tien geboden of beloften,
- de Bergrede,
- de rechten van de mens, van het kind.

Hiermee sluit INOS zich aan bij de wortels van de katholieke traditie en bij het fundament van onze beschaving.

De ladder van Rescher (Nicolas Rescher is een Amerikaans filosoof die in 1993 'The Validity of Values' publiceerde. In dit werk ontwikkelt hij een 'ladder' om af te dalen van de hoogste waarde(n) naar de concrete beslissingen in de realiteit van leven en werk.)

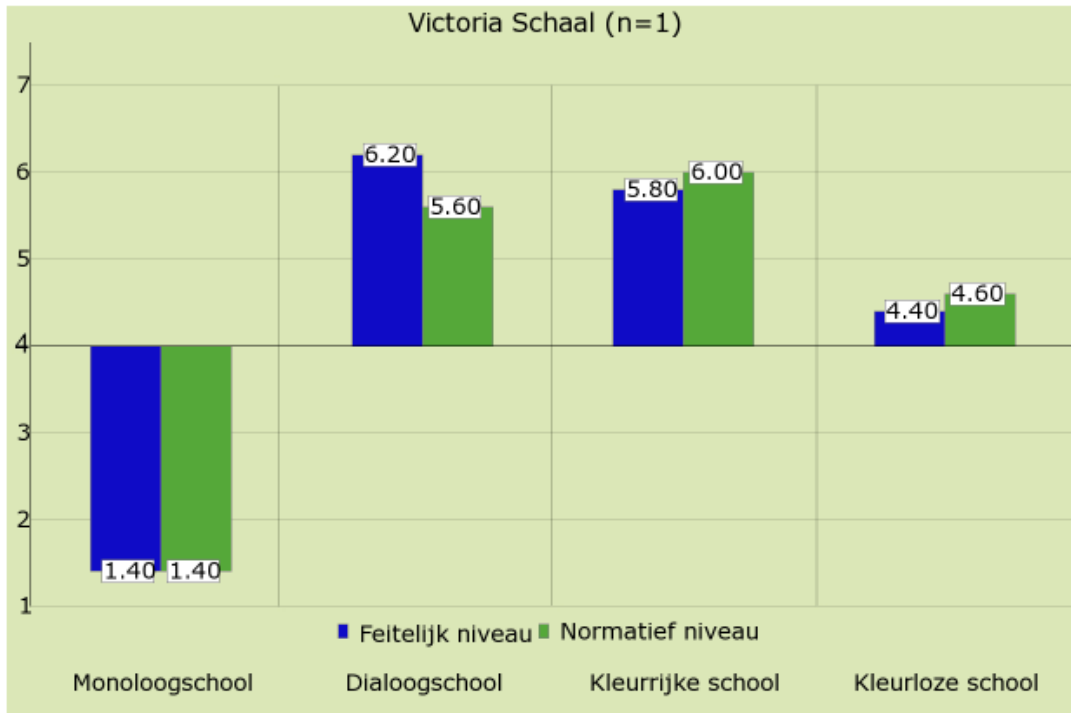
Niveau	Waarden	Realiteit
1 Bestuur	Na te streven doelwaarden	De tien geboden of beloften De Bergrede De rechten van de mens, van het kind
2 Bestuur	Verwijzende instrumentele waarden en beginselen	Naasteliefde, weerbaarheid gemeenschapszin, tolerantie respect, verwondering authenticiteit eigentijdse spiritualiteit
3 Bestuur & school	Normen	Algemeen toepasbare normen binnen INOS
4 school	Gedragsregels	Concreet gedrag op toepasbare terreinen
5 school	Beslissingen over gedrag	School specifiek, door de school zelf in te vullen

Bijlage 2

Resultaten Victoria schaal Breda College

Resultaten

Victoria Schaal, volwassenenversie, grafiek met schaalgemiddelden

Twee meetniveau 's (Bouwens, 2009):

- FEITELIJK NIVEAU: de manier(en) waarop de schoolleden de huidige identiteit van hun school waarnemen en interpreteren.
- NORMATIEF NIVEAU: de persoonlijke ideaalvisies van de schoolleden omtrent de identiteit van (katholieke) scholen, m.a.w. het type waarheen de schoolleden hun school zouden willen zien evolueren in de toekomst.

Bijlage 3

Opdracht overkoepelende activiteit

Dag	Opdracht
1	Wie heeft jou geholpen vandaag?
2	Waar ben je heel goed in?
3 Weekend	
4 Weekend	
5 Sinterklaas	Help een ander!
6	Geef een compliment aan een ander
7	Geef een compliment aan jezelf
8	Werk samen met iemand waar je normaal niet mee samen werkt.
9	Wat vind je leuk aan jezelf?
10 Weekend	
11 Weekend	
12	Waar word je vrolijk van?
13	Wat is jouw talent?
14	Waar ben je trots op?
15	Stel, je kan toveren. Wat zou dan anders gaan?
16	Wat is geluk?
17 Weekend	
18 Weekend	
19	Wat was het moeilijkste wat je vandaag gedaan hebt?
20 Kerstmarkt	Neem iemand uit de klas in gedachte, schrijf 3 dingen die hij/zij goed deed vandaag
21 Serious Request	Help een ander
22	Wanneer heb je voor het laatst heel hard gelachen?
23	Geef het allergrootste compliment ooit aan je burens

24 Weekend